

“Basset va ser sempre fidel al seu poble”

José Luis Cervera Torrejón (València, 1942) ha desenvolupat una àmplia trajectòria com a enginyer militar. Una experiència, aquesta, que li ha estat especialment profitosa per a redactar el llibre ‘Basset: mite i realitat de l’heroi valencià’ (Edicions Tres i Quatre), sobre el líder dels maulets Joan Baptista Basset i Ramos.

Qui era Joan Baptista Basset i Ramos?

—Basset va ser, i ho és encara avui dia, un mite per als valencians. Un mite relacionat sovint amb els nacionalistes. Potser per això desperta, en uns i en altres, animadversió i fervor, segons de quin costat s’haja decantat el tòpic. Més enllà del tòpic, Basset va ser un valencià d’extracció humil, un militar heroic i valent, molt intel·ligent i especialment dotat per a la guerra, líder de tot un poble.

—La data i el lloc de naixement no estan gaire clars.

—La historiografia vacil·la. Alguns historiadors afirmen que va nèixer l’any 1654, sense aportar, però, cap base documental. Jo em decante més aviat per l’any 1664 com a data més fiable del seu natalici. L’any 1714, després de la caiguda de Barcelona en mans borbòniques, Basset tenia cinquanta anys. Ara ens pot semblar que no n’eren massa. Però per a l’època, aquesta ja era una edat pro-
ductiva. Si, a més, tenim en compte que Basset va dedicar tota la seua vida

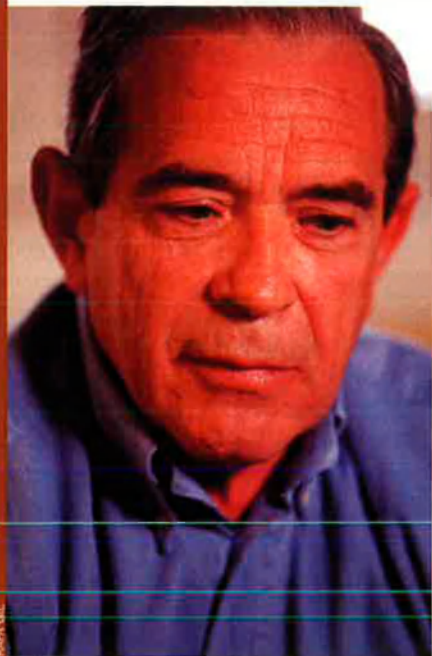
a la carrera militar, convindreu amb mi que és més versemblant que l’any 1714 tinguera cinquanta anys. Perquè no és gens creïble que haguera suportat els embats de l’ofensiva borbònica contra Barcelona amb seixanta anys. Basset degué nèixer —probablement a Alboraià, o a València— pels volts del 1664.

—Un dels aspectes sobre el qual han insistit més els seus detractors ha estat que procedia d’una família humil, sense tradició nobiliària.

—No està gens clar que Basset fóra de baixa condició social. Els dietaristes valencians Marc Antoni Ortí, Isidor Planes i Josep Manuel Minyana, tots tres proborbònics, han temptat un perfil gairebé histriònic sobre els seus orígens, però la relació familiar amb els Caraccioli i les connexions amb d’altres famílies il·lustres napolitanes desmenteixen aquella hipòtesi denigrant. De més a més, el parentiu de la mare, Esperança Ramos i Lis, amb la família Ferrer de Lis sembla confirmar que, si més no, la família de la mare era de millor condició social que la del pare. Una altra cosa molt diferent és que Basset volguera pujar esglaons en la jerarquia militar a base únicament dels seus mèrits personals al servei dels Àustria i no de naixement, com ara la seua petició d’hàbit de l’orde de Sant Jaume. Aquesta és una prova de la modernitat extrema del seu pensament. Basset es tenia a si mateix una gran consideració, sense donar mostres, però, de vanaglòria.

—Els seus detractors parlen d’un homicidi seu comès en temps de joventut.

—I també els seus defensors, però sense cap prova convincent. S’ha in-

sinuat que aquesta va ser la causa del seu primerenc alistament en l'exèrcit dels Àustria. Hi ha qui s'ha aventurat a especificar-ne les circumstàncies, fins i tot els detalls, de l'homicidi, com ara el fet que es produïra a causa d'un duel. Planes, però, va encara més enllà i afirma que va ser "d'un tret de pistola traïdorenc". Aquestes tesis es fonamenten en la possibilitat que Basset formara part d'una de les dues colles de bandolers existents a la Marina Alta, la dirigida per Eugeni Cruanyes, de Xaló. L'homicidi es va produir de resultes de l'enfrontament entre aquesta colla i la dels bandolers que hi anaven al redòs de mossèn Francesc Cholvi, de Xàbia. La fabulosa documentació que hi ha sobre les bandositats no en dóna fe, però, d'aquestes tesis distorsionadores entorn de la figura de Basset. I si així haguera succeït realment, l'hauríem de contextualitzar en l'ambient tèrbol de les acaballes del sis-cents, quan la ciutat de València i el seu regne sen-

cer estaven assolats pel pillatge i l'espoli perpetrats per les faccions oligàrquiques de la capital i per un bandolerisme sovint encapçalat per eclesiàstics i aristòcrates.

—Llavors, és possible que Basset fóra l'autor de l'homicidi de Baptista Cholvi, familiar del Francesc Cholvi, i que per això es va veure obligat a allistar-se a l'exèrcit de l'emperador?

—Jo crec que no. La València d'aquell moment no ofería massa possibilitats als joves emprenedors com Basset. A mi em sembla més plausible que fóra aquest el motiu que va impulsar Basset a allistar-se.

—A què es devia la seua popularitat?

—Sense dubte, a la seua capacitat de lideratge. Era un home que defensà en tot moment la causa del poble, perquè, per naixement i per convicció, en formava part. Els testimonis de l'època ens donen compte de fins a quin punt era popular. En farem només dos exemples. Quan Basset entra a València, el 16 de desembre del

"En el cas del Regne de València, la guerra de Successió va ser més una revolució de caire popular que no una campanya militar. Una revolució camperola i ciutadana liderada per Basset."

1705, després de conquerir-la per a proclamar el seu rei Carles, és envoltat per la cridòria enfervorida del poble del poble baix. I els jurats i la justícia civil van eixir al portal de Sant Vicent per oferir-li les claus de la ciutat. I encara un altre exemple. En la processó celebrada a València el 23 de maig del 1706, van penjar en un balcó un retrat de Basset amb la llegenda *"In honorificentia populi nostro"*, és a dir, que el poble de la ciutat de València li concedia el mateix títol amb què honorava la Verge dels Desemparats.

—El seu aspecte estrangeritzant degué contribuir una mica a acréixer aquesta popularitat.

—De la seua apariència, no en tenim notícia, però sembla que en més l'una ocasió es va pensar que, efectivament, era estranger. En els aldarulls que el 22 d'abril del 1706 es van organitzar a València, per exemple, el van confondre amb un capità anglès. El seu aspecte personal devia semblar exòtic o poc habitual, en part també per la indumentària que feia servir —d'oficial imperial—, o per la seua constitució física, i també a causa del possible origen forà de la família paterna.

—No n'ha quedat res, llavors, cap imatge física, cap il·lustració de l'època?

—Les relacions notariales constaten alguns efectes personals curiosos, com ara les innombrables perruques que gastava. Això, però, a més de respondre a una moda adoptada pels personatges més enaltits de l'època, com ara Carles III d'Àustria, era, abans de res, una mesura higiènica, més que no estètica. Cal tenir en compte que el tipus de vida que duia Basset, amb tants anys de campanya a l'esquena, el van llegar malalties del cuir cabellut tan comunes a l'època com ara la sarna.

—I del caràcter?

—Hi han perdurat dades molt reveladores. Basset tenia un caràcter molt inestable, ja que períodes d'intensa activitat s'alternen amb d'altres de més aviat passius. En els escrits cominatoris en què exigeix donar l'obe-

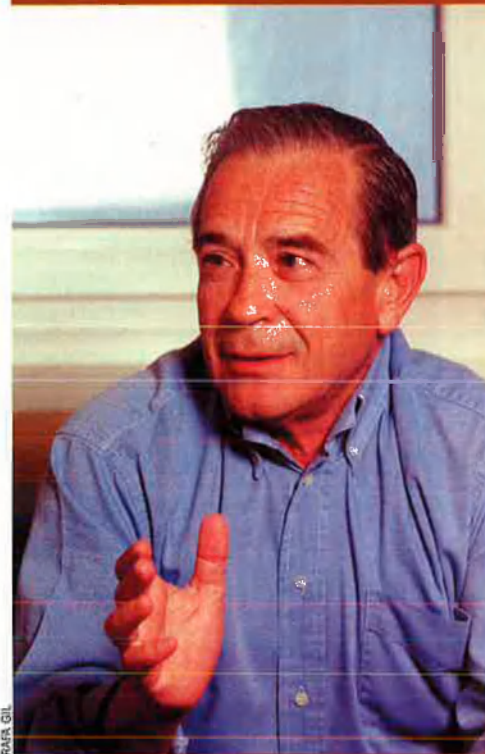
diència a Carles III es manifesta sempre un caràcter sec, tallant, fort, fins i tot violent. Qualsevol imponderable que el contraria atia sempre en ell un tarannà vehement, incòlume, poc donat a les concessions voluntarioses. Ara bé, quan es tracta d'afrontar situacions extremes, mostra una serenitat i un valor excepcionals.

—I com a militar?

—Va ser un gran professional. En els informes tècnics sobre les fortificacions d'Orà escrits per ell mateix, s'hi palesa una minuciositat extrema i uns dots extraordinaris com a estadista. Posseïa uns coneixements molt vastos d'aritmètica, de geometria i de dibuix. I, d'altra banda, sembla que tenia una facilitat esbalaïdora per als idiomes, i això li va permetre introduir-se en els ambients cortesans més influents d'Europa. En quinze anys de professió militar, Basset va assolir el grau de coronel d'enginyers de l'exèrcit imperial, la qual cosa era poc habitual, ja que la trajectòria d'un enginyer d'aquella època era més aviat curta. De fet, no anava més enllà dels cinc o sis setges, i Basset, el 1699, ja n'havia participat en una vintena i en onze batalles més a cel obert.

—Quin paper va fer Basset en la guerra de Successió?

—Aquesta guerra s'inicia amb la presa de Dénia. La iniciativa va ser de Basset, i res no tingué a veure amb un pla estratègic austriacista d'ocupació peninsular. La iniciativa no va comptar amb cap suport dels seus superiors, ni tampoc dels comandaments aliats. Els seus superiors li'n van donar, això sí, l'autorització, però no els recursos humans i financers. Basset va empenyorar les seues pertinences per la quantitat de sis-centes lliures valencianes al mercader Bernat Gasava i Català per tal de finançar el préstec que necessitava per a dur a terme el seu projecte de desembarcament en un punt costaner del Regne, i encetar així l'alçament popular. En el cas del Regne de València, la guerra de Successió va ser més una revolució de caire popular que no una campanya militar.

"La guerra de Successió s'inicia amb la presa de Dénia. La iniciativa va ser de Basset, i res no tingué a veure amb un pla estratègic austriacista d'ocupació peninsular. La iniciativa no va comptar amb cap suport dels seus superiors, ni tampoc dels comandaments aliats. Els seus superiors li'n van donar, això sí, l'autorització, però no els recursos humans i financers"

Una revolució camperola i ciutadana liderada per Basset.

—Quina va ser, doncs, la relació amb els seus superiors?

—Una relació plena d'entrebancs i d'estira-i-arrotonsa. Ací està, com hem dit adés, la raó de la seua popularitat. El que emprenya de Basset eren les seues constants concessions populars. De fet, Basset és empresonat per a aturar la seua revolució camperola, antisenyorial i anticlerical. I el rei mai no va sancionar les capitulacions signades per ell amb la ciutat de València, ja que d'aquesta manera quedaven anul·lades totes les concessions antisenyorials i les exempcions fiscals que ell va atorgar.

—I com s'explica que, traït una i altra vegada pels seus, Basset mantinguera la seua lleialtat a la causa austriacista?

—Al meu parer, perquè la seua lluita contra els borbònics no era ja la causa en favor d'un monarca, sinó pel seu poble.

—Del 1707 al 1713 hi ha un període en la vida de Basset en què va estar empresonat o va ser condemnat gairebé a l'ostracisme. I després reapareix al setge de Barcelona.

—On va assumir la direcció de l'artilleria i dels enginyers de la plaça assetjada. Basset es va mantenir fidel al rei i no va consentir capitular.

—I després de la caiguda de Barcelona, què se'n sap?

—Per a Basset, a partir d'aquell moment la seua vida va ser engolida per una espiral de presó i exili, patiment, solitud i, finalment, per una mort alliberadora. Primerament va ser confinat com a presoner al castell de Santa Bàrbara d'Alacant i després a Ondarrabia (Guipúscoa). En aquelles circumstàncies, no crec que li importara massa que el desposseïren dels béns, ni tampoc que el privaren d'honors nobiliaris, com ara el de titular-se marquès de Cullera. Allò que sí que li va doldre de debò, però, va ser que li arrabassaren les seues graduacions militars en serveis a la casa d'Àustria i, sobretot, al seu poble: les patents i certificacions que acreditaven els serveis prestats al llarg de vora trenta-cinc anys.

—Una vida consagrada a la carrera militar li degué deixar poc de temps per a certes expansions.

—Hi ha una manca total de dades sobre les seues relacions diguem-ne amoroses. La vida rude i inestable que va portar ens fa pensar en la possibilitat que desenvolupara certa misogínia. Sia com sia, és ben cert que la vida no li va donar gaires oportunitats per mantenir relacions estables, i menys encara per a fundar una família. L'única dona amb la qual va mantenir una relació duradora, segons testimonis de l'època, va ser una monja enclaustrada a Alzira, germana de llet de Basset. Entre les seues pertinences, això sí, s'hi va trobar una lligacama i unes calces de dona com si Basset professara alguna mena de fetitxisme.

—I què hi ha de veritat sobre els vicis de què parlen els dietaristes Ortí i Planes?

—Jo diria que aquests vicis són inventats per ells per tal de degradar la figura de Basset. Ja hem dit que els dietaristes eren proborbònics, i per tant enemics acarnissats de la causa austriacista que ell representava. No hi ha cap prova que demostre una possible tirada de Basset per la beguda o el joc, com sí que se'n té, en canvi, de grans senyors coetanis i coneguts seus, com ara el príncep Hessen-Darmstadt o Peterborough.

—I dels darrers anys de la seua vida, en tenim constància?

—No gaire. Se sap que va ser alliberat d'Ondarrabia al cap de cinc anys. Tot fa pensar que es va exiliar a Viena, on molt probablement reclamaria la seua graduació en l'exèrcit imperial, així com les meritacions que percebien els exiliats, i un sou digne per poder viure —no crec que durant molt de temps, però—. El seu estat de salut devia ser ja precari, després de tants anys de batalles i de presó. I moralment tampoc no devia d'haver quedat gens ben parat. Degué morir poc després d'arribar a aquelles terres. De la tomba, però, no n'ha quedat rastre.

Juli Capilla

“El que emprenya de Basset eren les seues constants concessions populars. De fet, Basset és empresonat per a aturar la seua revolució camperola, antisenyorial i anticlerical. I el rei mai no va sancionar les capitulacions signades per ell amb la ciutat de València, ja que d'aquesta manera quedaven anul·lades totes les concessions antisenyorials i les exempcions fiscals que ell va atorgar”